

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta)

2022. gada 22. septembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Brīvība veikt uzņēmējdarbību – Ierobežojumi – Azartspēles – Pārvaldības koncesijas tādu azartspēļu jomā, kurās tiek izmantoti spēļu automāti – Valsts tiesību akts, ar ko koncesionāriem uzliek nodevu – Tiesiskās palāvības aizsardzības princips

Apvienotajās lietās no C-475/20 līdz C-482/20

par lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Consiglio di Stato* (Valsts padome, Itālija) iesniedza ar 2020. gada 31. augusta lēmumiem un kas Tiesā reģistrēti 2020. gada 28. septembrī, tiesvedībās

Admiral Gaming Network Srl (C-475/20),

Cirsa Italia SpA (C-476/20),

Codere Network SpA (C-477/20),

Gamenet SpA (C-478/20),

NTS Network SpA (C-479/20),

Sisal Entertainment SpA (C-480/20),

Snaitech SpA, iepriekš – ***Cogetech SpA*** (C-481/20),

Snaitech SpA, iepriekš – ***Snai SpA*** (C-482/20)

pret

Agenzia delle Dogane e dei Monopoli,

Ministero dell'Economia e delle Finanze (C-475/20, C-477/20),

Presidenza del Consiglio dei Ministri (C-475/20, C-477/20, C-481/20),

IGT Lottery SpA, iepriekš – ***Lottomatica Holding Srl*** (C-475/20)

Se. Ma. di Francesco Senese (C-481/20),

* Tiesvedības valoda – itāļu.

piedaloties:

Lottomatica Videolot Rete SpA (C-475/20),

Coordinamento delle associazioni per la tutela dell'ambiente e dei diritti degli utenti e consumatori (Codacons) (C-476/20, C-478/20, C-480/20 un C-482/20) u.c.,

TIESA (otrā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētāja A. Prehala [*A. Prechal*], tiesneši J. Pasers [*J. Passer*] (referents), F. Biltšens [*F. Biltgen*], N. Vāls [*N. Wahl*] un M. L. Arasteja Saūna [*M. L. Arastey Sahún*],

ģenerālvokāts: A. Rants [*A. Rantos*],

sekretārs: K. Di Bella [*C. Di Bella*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2022. gada 27. janvāra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *Admiral Gaming Network Srl* un *Codere Network SpA* vārdā – *F. Cardarelli* un *F. Lattanzi*, advokāti,
- *Cirsa Italia SpA* un *Gamenet SpA* vārdā – *C. Barreca* un *F. Tedeschini*, advokāti,
- *NTS Network SpA* vārdā – *C. Barreca*, *F. Tedeschini* un *A. Tortora*, advokāti,
- *Sisal Entertainment SpA* un *Snaitech SpA* vārdā – *A. Lauteri* un *L. Medugno*, advokāti,
- *IGT Lottery SpA* un *Lottomatica Videolot Rete SpA* vārdā – *S. Fidanzia* un *A. Gigliola*, advokāti,
- *Coordinamento delle associazioni per la tutela dell'ambiente e dei diritti degli utenti e consumatori (Codacons)* vārdā – *M. Servino*, advokāte,
- Itālijas valdības vārdā – *G. Palmieri*, pārstāve, kurai palīdz *P. G. Marrone* un *G. Palatiello*, advokāti dello Stato,
- Eiropas Komisijas vārdā – *L. Armati* un *L. Malferrari*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2022. gada 7. aprīļa tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par LESD 49. un 56. panta, kā arī tiesiskās palāvības aizsardzības principa interpretāciju.

- 2 Šie lūgumi tika iesniegti saistībā ar tiesvedībām starp *Admiral Gaming Network Srl* (lieta C-475/20), *Cirsa Italia SpA* (lieta C-476/20), *Codere Network SpA* (lieta C-477/20), *Gamenet SpA* (lieta C-478/20), *NTS Network SpA* (lieta C-479/20), *Sisal Entertainment SpA* (lieta C-480/20) un *Snaitech SpA*, agrāk – *Cogetech SpA* un *Snai SpA* (lietas C-481/20 un C-482/20), sabiedrībām, kas darbojas azartspēļu nozarē, no vienas puses, un *Agenzia delle Dogane e dei Monopoli* (Muitas un monopolu aģentūra, Itālija; turpmāk tekstā – “aģentūra”) un citām Itālijas iestādēm, no otras puses, par tādas komisijas maksas samazināšanu, uz kuru ir tiesības uzņēmējiem, kas nodarbojas ar organizētu likmju iekasēšanu, izmantojot azartspēļu automātus.

Atbilstošās tiesību normas

- 3 1948. gada 14. aprīļa *decreto legislativo n. 496 – Disciplina delle attività di giuoco* (Likumdošanas dekrēts Nr. 496 par azartspēļu darbības sistēmu) (1948. gada 22. maija *GURI* Nr. 118) 1.–3. pantā ir noteikts:

“1. Prasmju spēļu un prognožu konkursu, par kuriem tiek izmaksāta jebkāda veida atlīdzība un kas paredz veikt naudas likmes, organizēšanu un rīkošanu veic valsts.

2. Iepriekšējā pantā minēto darbību organizēšana un veikšana ir uzticēta Finanšu ministrijai, kas var nodrošināt to pārvaldību tieši vai ar tādu fizisku vai juridisku personu starpniecību, kuras sniedz atbilstošas garantijas attiecībā uz to piemērotību šajā ziņā. Otrajā minētajā gadījumā pārvaldītājam maksājamās atlīdzības summa un citi vadības noteikumi ir paredzēti īpašos līgumos [..].

3. Ienākumi, kas gūti no iepriekšējos pantos minētajām darbībām, tiek ieskaitīti īpašā Finanšu ministrijas ieņēmumu pozīcijā.”

- 4 Saskaņā ar 2002. gada 24. decembra *decreto-legge n. 282 – Disposizioni urgenti in materia di adempimenti comunitari e fiscali, di riscossione e di procedure di contabilità* (Dekrētlikums Nr. 282, ar ko nosaka steidzamus pasākumus attiecībā uz atbilstību Kopienas tiesību aktiem un tiesību aktiem nodokļu jomā, kā arī iekasēšanas un uzskaites procedūrām; 2002. gada 24. decembra *GURI* Nr. 301) 8. pantu azartspēļu pārvaldību Itālijas Republika ir uzticējusi aģentūrai.

- 5 1931. gada 18. jūnija *regio decreto n. 773 – Approvazione del testo unico delle leggi di pubblica sicurezza* (Karaļa dekrēts Nr. 773, ar ko apstiprina likumu par sabiedrisko drošību konsolidēto tekstu; 1931. gada 26. jūnija *GURI* Nr. 146), redakcijā, kas piemērojama pamatlietā (turpmāk tekstā – “1931. gada 18. jūnija Karaļa dekrēts Nr. 773”), 110. panta 6. punktā ir noteikts:

“Par likumīgiem tiek uzskatīti šādi azartspēļu automāti:

- a) spēļu automāti, attiecībā uz kuriem ir piešķirts Ekonomikas un finanšu ministrijas [..] izsniegts sertifikāts par atbilstību spēkā esošajiem noteikumiem un kuriem noteikti jābūt pieslēgtiem telemātiskajam tīklam, kas minēts Republikas prezidenta 1972. gada 26. oktobra Dekrēta Nr. 640 [..] 14.a panta 4. punktā, kuri tiek aktivizēti, iemetot monētas, vai ar īpašiem elektroniskiem maksāšanas instrumentiem [..], kuros papildus veiksmes faktoram pastāv arī zināšanu faktors [..], kuros maksa par spēli nepārsniedz 1 EUR, bet minimālais spēles ilgums ir četras sekundes, kuri izsniedz laimestu skaidrā naudā un katra azartspēļu automāta izmaksātā laimesta summa nepārsniedz 100 EUR. Laimestiem, kurus azartspēļu automāts aprēķinājis

iepriekš nenoteiktā veidā par ciklu, ko veido maksimums 140 000 spēļu, nedrīkst būt mazāks par 75 % no iemaksātajām likmēm par spēli. Katrā ziņā šie spēļu automāti nevar atveidot pokera spēli vai tās pamatnoteikumus;

b) spēļu automāti, kas ietilpst 1972. gada 26. oktobra Republikas prezidenta Dekrēta Nr. 640 14.a panta 4. punktā [...] minētajā telemātiskajā tīklā un tiek aktivizēti tikai tad, ja ir savienojums ar tīkla apstrādes sistēmu. Attiecībā uz šādiem spēļu automātiem Ekonomikas un finanšu ministra noteikumos [...] paredz [...]:

- 1) katras spēles izmaksas un maksāšanas kārtību;
- 2) laimestiem piemērojamo ieņēmumu minimālo procentuālo daļu;
- 3) maksimālo laimestu summu un kārtību, kādā tie tiek saņemti;
- 4) nemainīguma un drošības specifikācijas, kas attiecas arī uz apstrādes sistēmu, kurai šie spēļu automāti ir piesaistīti;
- 5) spēlētāja atbildību veicinošus risinājumus, kas ieviešami spēļu automātos;
- 6) citu publisko iestāžu un atļauto azartspēļu punktu, kuros var tikt uzstādīti šajā punktā minētie spēļu automāti un kuriem ir tiesības iekasēt likmes, klasifikāciju un raksturojumu.”

6 1972. gada 26. oktobra *decreto del Presidente della Repubblica, n. 640 – Imposta sugli spettacoli* (Republikas prezidenta dekrēts Nr. 640 par izklaides pasākumu nodokli; 1972. gada 11. novembra *GURI* Nr. 292 kārtējais pielikums Nr. 2) 14.a panta 4. punktā attiecībā uz šo spēļu automātu pārvaldību ir noteikts, ka tiem noteikti jābūt pieslēgtiem pie šajā nolūkā izveidotas administrācijas telemātiskajam tīkla, ka “vēlākais līdz 2004. gada 30. jūnijam publiskā iepirkuma procedūrā ir jāizraugās viens vai vairāki [ši tīkla] koncesionāri atbilstoši valsts un kopienu tiesību normām” un ka katrs koncesionārs pārvalda tīklu un spēļu automātus, kas pieslēgti pie šī tīkla, par kuru tas ir atbildīgs, atlīdzībā par to saņemot komisijas maksu.

7 Saskaņā ar šo tiesību normu koncesionāru atlases procedūra tika sākta ar uzaicinājumu iesniegt piedāvājumus (2011. gada 12. augusta *GURI* Nr. 95 īpašā sērija Nr. 5, 40. lpp.), kura II 1.5. punktā attiecībā uz koncesionāra komisijas maksu ir noteikts:

“[...] Saistībā ar darbībām, uz kurām attiecas koncesija, koncesionāram ir pienākums nodot Valsts kases un Valsts monopolu autonomās pārvaldes rīcībā summas, kas paredzētas kā vienreizējs maksājums Valsts kases labā, koncesijas maksu un drošības naudas iemaksu procentuāli iekasētajām likmēm. Koncesionāram ir tiesības saņemt komisijas maksu, kas atbilst starpībai starp summu, kas gūta no likmju iekasēšanas, un iepriekš minētajām summām, no vienas puses, un izmaksājamajiem laimestiem, kas aprēķināti, pamatojoties uz spēkā esošajā tiesiskajā regulējumā paredzētajiem minimālajiem ierobežojumiem, un daļu, kas maksājama trešām personām, kuras ir atbildīgas par likmju iekasēšanu, no otras puses.”

8 2014. gada 11. marta *legge n. 23 – Delega al Governo recante disposizioni per un sistema fiscale piu'equo, trasparente e orientato alla crescita* (Likums Nr. 23, ar ko valdībai deleģē pasākumus godīgākas, pārredzamākas un uz izaugsmi vērstas nodokļu sistēmas izveidei; 2014. gada 12. marta *GURI* Nr. 59), redakcijā, kas piemērojama pamatlīdētās (turpmāk tekstā – “2014. gada 11. marta likums Nr. 23”), 14. pantā ir noteikts:

“1. Valdība saskaņā ar 1. pantā minētajiem likumdošanas dekrētiem ir pilnvarota īstenot spēkā esošo azartspēļu tiesību aktu reorganizāciju, pārkārtojot visus spēkā esošos noteikumus azartspēļu noteikumu kodeksa veidā, neskarot uz koncesiju un atļauju sistēmu balstītu organizatorisko modeli, ciktāl tas ir vajadzīgs, lai nodrošinātu tiesiskās palāpības aizsardzību, valsts drošību un sabiedrisko kārtību, lai saskaņotu Valsts kases un vietējās intereses, kā arī

vispārējās intereses sabiedrības veselības aizsardzības jomā, lai novērstu noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju un lai nodrošinātu regulāru azartspēļu nodokļu nomaksu.

2. Veicot iepriekšējā punktā paredzēto reorganizāciju, tiek ievēroti šādi principi un pamatnostādnes:

[..]

g) komisijas maksas koncesionāriem un citiem operatoriem pārskata atbilstoši progresivitātes kritērijiem, kas saistīts ar likmju pieņemšanas apjomu;

[..].”

- 9 Ar 2014. gada 23. decembra *legge n. 190 – Disposizioni per la formazione del bilancio annuale e pluriennale dello Stato (legge di stabilità 2015)*” (Likums Nr. 190 par valsts gada un daudzgadu budžeta veidošanas noteikumiem (2015. gada Stabilitātes likums); 2014. gada 29. decembra *GURI* Nr. 300 kārtējais pielikums Nr. 99) (turpmāk tekstā – “2015. gada Stabilitātes likums”) 1. panta 649. punktu tika uzlikta ikgadēja nodeva 500 miljonu euro apmērā no valsts līdzekļiem, kas komisijas maksas veidā tiek nodoti to koncesionāru un citu uzņēmēju rīcībā, kuri nodrošina azartspēļu pārvaldīšanu un likmju iekasēšanu valsts vārdā. Šī tiesību norma ir formulēta šādi:

“Lai sniegtu ieguldījumu valsts finanšu uzlabošanas mērķa sasniegšanā un līdz brīdim, kad tiks būtiski pārkārtotas atlīdzības un komisijas maksas koncesionāriem un citiem nozares uzņēmumiem, kuri darbojas likmju pieņemšanas tīklā valsts vārdā saskaņā ar 2014. gada 11. marta likuma Nr. 23 14. panta 2. punkta g) apakšpunktu, valsts līdzekļus, kas komisijas maksas veidā tiek nodoti to koncesionāru un personu rīcībā, kuras atbilstoši saviem attiecīgajiem pienākumiem nodarbojas ar azartspēļu pārvaldību un likmju iekasēšanu, izmantojot 1931. gada 18. jūnija Karaļa dekrēta Nr. 773 110. panta 6. punktā minētos spēļu automātus, no 2015. gada samazina par 500 miljoniem euro gadā. Tādējādi no 2015. gada 1. janvāra:

- a) to likmju kopsummu, kuras iekasētas, izmantojot iepriekš minētos spēļu automātus, atskaitot izmaksātos laimestus, koncesionāriem maksā nozares uzņēmumi. Koncesionāri paziņo [aģentūrai] to nozares uzņēmumu nosaukumus, kuri nav veikuši šo maksājumu, it īpaši, lai varētu iesniegt sūdzību kompetentajai tiesu iestādei;
- b) koncesionāri, pildot tiem uzticētos sabiedriskos uzdevumus, papildus summai, ko tie parasti pārskaita valstij kā nodokļus un citas nodevas, kas ir maksājamas saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem un koncesiju līgumiem, katru gadu laikposmā no aprīļa līdz oktobrim pārskaita arī 500 miljonus euro proporcionāli to spēļu automātu skaitam, kuri tiem bija piesaistīti 2014. gada 31. decembrī. 1931. gada 18. jūnija Karaļa dekrēta Nr. 773 110. panta 6. punkta a) un b) apakšpunktā minēto spēļu automātu skaitu, kas piešķirts katram koncesionāram, kā arī maksājumu veikšanas kārtību nosaka ar [aģentūras] direktora lēmumu, kas pēc datu pārbaudes tiek pieņemts vēlākais līdz 2015. gada 15. janvārim. Spēļu automātu skaitu, kas noteikts saskaņā ar iepriekš minēto, groza no 2016. gada, pieņemot analogu lēmumu;
- c) koncesionāri, pildot tiem uzticētos sabiedriskos uzdevumus, atlikušās summas sadala nozares uzņēmumiem kā atlīdzības un komisijas maksas, pārskatot attiecīgos līgumus un maksājot atlīdzības un komisijas maksas tikai saskaņā ar pārskatītajiem līgumiem.”

- 10 Ar 2015. gada 15. janvāra *decreto n. 388, prot. n. 4076/RU, del Direttore dell’Agenzia delle dogane e dei monopoli* (Aģentūras direktora Dekrēts Nr. 388, prot. Nr. 4076/RU) tika konstatēts katram koncesionāram 2014. gada 31. decembrī piesaistīto spēļu automātu skaits un no tā izrietošās summas tika norakstītas apmaiņā pret to, ka tika sadalīts pienākums maksāt nodevu proporcionāli katram koncesionāram piesaistīto spēļu automātu skaitam. Saskaņā ar šī dekrēta 3. pantu katram koncesionāram bija jāsamaksā 40 % no savas daļas līdz 2015. gada 30. aprīlim un 60 % līdz 2015. gada 31. oktobrim.
- 11 Ar 2015. gada 28. decembra *legge n. 208 – Disposizioni per la formazione del bilancio annuale et pluriennale dello Stato (legge di stabilità 2016)*” (Likums Nr. 208 par valsts gada un daudzgadu budžeta izveides noteikumiem (Stabilitātes likums 2016. gadam); 2015. gada 30. decembra *GURI* Nr. 302 kārtējais pielikums Nr. 70) (turpmāk tekstā – “2016. gada Stabilitātes likums”) 1. panta 920. un 921. punktu, atceļot 2015. gada stabilitātes likuma 1. panta 649. punktu, tika ierobežota šīs tiesību normas piemērošanas joma un tātad nodeva tika attiecināta tikai uz 2015. gadu (turpmāk tekstā – “2015. gada nodeva”). Šī tiesību norma ir formulēta šādi:

“920. Atcelt [2015. gada Stabilitātes likuma] 1. panta 649. punktu.

921. [2015. gada Stabilitātes likuma] 1. panta 649. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts līdzekļu, kas komisijas maksas veidā tiek nodoti to koncesionāru un personu rīcībā, kuras atbilstoši to attiecīgajai kompetencei nodarbojas ar azartspēļu jomas pārvaldību un iekasē likmes, izmantojot 1931. gada 18. jūnija Karaļa dekrēta Nr. 733 110. panta 6. punktā minētos spēļu automātus, ikgadējais samazinājums attiecas uz ikvienu šīs nozares uzņēmēju proporcionāli tā dalībai komisijas maksas sadalīšanā, pamatojoties uz attiecīgajiem līguma noteikumiem, ņemot vērā to ilgumu 2015. gadā.”

Pamatlietas un prejudiciālie jautājumi

- 12 Prasītājas pamatlietā ir sabiedrības, kas darbojas azartspēļu nozarē, izmantojot 1931. gada 18. jūnija Karaļa dekrēta Nr. 773 110. panta 6. punktā ietvertos likumīgos azartspēļu automātus. Šīs sabiedrības tika izraudzītas kā likmju iekasēšanas valsts vārdā tikla koncesionāri saskaņā ar šī sprieduma 7. punktā minēto atlases procedūru. Katra no tām cēla prasību *Tribunale amministrativo regionale del Lazio* (Lacio Reģionālā administratīvā tiesa, Itālija), lūdzot atcelt 2015. gada 15. janvāra dekrētu Nr. 388, pamatojoties uz to, ka ar šo dekrētu tiek būtiski samazināta to peļņas daļa, un tas esot prettiesisks, jo ar to īstenotās tiesību normas esot pretrunā Savienības tiesībām vai Itālijas konstitūcijai.
- 13 *Tribunale amministrativo regionale del Lazio* (Lacio Reģionālā administratīvā tiesa) vērsās *Corte costituzionale* (Konstitucionālā tiesa, Itālija) ar jautājumu par 2015. gada Stabilitātes likuma 1. panta 649. punkta, ar ko ievieš ikgadējo nodevu, atbilstību konstitūcijai. Šī tiesa ar 2018. gada 8. maija spriedumu Nr. 125 nodeva šo jautājumu atpakaļ *Tribunale amministrativo regionale del Lazio* (Lacio Reģionālā administratīvā tiesa), jo tiesvedības laikā ar 2016. gada Stabilitātes likuma 1. panta 920. un 921. punktu tiesību aktos tika izdarīti grozījumi.
- 14 Ņemot vērā šos grozījumus tiesību aktos, *Tribunale amministrativo regionale del Lazio* (Lacio Reģionālā administratīvā tiesa) vairs nebija šaubu par attiecīgās tiesību normas atbilstību konstitūcijai un Savienības tiesībām un tā noraidīja prasītāju pamatlietā prasības pēc būtības.
- 15 Tās iesniedza apelācijas sūdzību *Consiglio di Stato* (Valsts padome, Itālija).

- 16 Iesniedzējtiesai ir šaubas par attiecīgo valsts tiesību normu saderību ar Savienības tiesībām.
- 17 Pirmkārt, ar 2015. gada Stabilitātes likuma 1. panta 649. punktu, kas atcelts un interpretēts ar 2016. gada Stabilitātes likuma 1. panta 920. un 921. punktu, ieviestā pasākuma rezultātā prasītājam pamatlietā esot tikusi piemērota ekonomiska nodeva. Tas esot LESD 49. un 56. pantā garantēto brīvību ierobežojums. 2015. gada nodevai esot bijis atpakaļejošs spēks, jo tā tika uzlikta 2015. gadā un skāra 2014. gadā gūtos ienākumus.
- 18 Iesniedzējtiesai ir šaubas par to, vai 2015. gada nodevu var uzskatīt par tādu, kuras pamatā ir primāri vispārējo interešu apsvērumi. Tās pieņemšana, šķiet, bija pamatota tikai ar ekonomisku nepieciešamību palielināt valsts nodokļu ieņēmumus, kā izriet no 2015. gada Stabilitātes likuma 1. panta 649. punkta, kurā ir uzsvērts, ka šīs nodevas mērķis ir “sniegt ieguldījumu valsts finanšu uzlabošanas mērķa sasniegšanā”.
- 19 Otrkārt, šķiet, ka 2015. gada nodeva tika pieņemta, neievērojot tiesiskās palāvības aizsardzības principu. Šis pasākums esot ietekmējis pastāvošo koncesiju attiecības. Tas esot pasliktinājis ekonomiskos apstākļus, un piesardzīgs un rūpīgs uzņēmējs to neesot varējis paredzēt.
- 20 Šādos apstākļos *Consiglio di Stato* (Valsts padome) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Vai LESD 49. pantā garantētajai brīvībai veikt uzņēmējdarbību un LESD 56. pantā garantētajai pakalpojumu sniegšanas brīvībai atbilst tādas tiesību normas ieviešana, kura ir ietverta 2015. gada Stabilitātes likuma 1. panta 649. punktā un saskaņā ar kuru atlīdzība un komisijas maksa tiek samazināta tikai attiecībā uz ierobežotu un konkrētu uzņēmēju kategoriju, proti, tikai attiecībā uz tiem azartspēļu organizētājiem, kuri izmanto azartspēļu automātus, bet neattiecas uz visiem pārējiem azartspēļu nozares dalībniekiem?
- 2) Vai Savienības tiesībās garantētajam tiesiskās palāvības aizsardzības principam atbilst iepriekš minētās tiesību normas ieviešana, kura ir ietverta 2015. gada Stabilitātes likuma 1. panta 649. punktā un saskaņā ar kuru vienīgi ekonomisku apsvērumu dēļ koncesijas līguma, kas noslēgts starp sabiedrību un Itālijas valsts administrāciju, spēkā esamības laikā ir tikusi samazināta no minēta līguma izrietošā komisijas maksa?”

Tiesvedība Tiesā

- 21 Ar 2020. gada 16. novembra lūgumu sniegt paskaidrojumus Tiesa aicināja iesniedzējtiesu precizēt tās nostāju attiecībā uz noteiktiem elementiem, pamatojoties uz kuriem varētu noteikt tās lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību.
- 22 Ar 2020. gada 17. decembra dokumentu iesniedzējtiesa atbildēja uz šo aicinājumu, būtībā vispirms norādot, ka prasītājam pamatlietā attiecīgās koncesijas tika piešķirtas iepirkuma procedūrā, kas bija pieejama visiem Savienības uzņēmumiem. Turklāt, lai gan visas prasītājas pamatlietā neapšaubāmi ir Itālijas sabiedrības, četras no tām atrodas citu dalībvalstu sabiedrību pilnīgā kontrolē. Vismaz viens citas dalībvalsts uzņēmums ir atbildīgs par likmju iekasēšanu, izmantojot Itālijā esošu pastāvīgu uzņēmumu. Visbeidzot tiesiskās palāvības aizsardzības principa pārkāpums, kas izriet no 2015. gada nodevas, esot radījis koncesionāru, kurus šī nodeva skar, atgriezenisku diskrimināciju par labu visiem līdzīgiem azartspēļu operatoriem, kuri darbojas

tiešsaistē, tostarp daudziem citu Eiropas Savienības dalībvalstu uzņēmumiem. Tādējādi šī nodeva netieši vai pat tieši ietekmējot citu dalībvalstu sabiedrību, kuras darbojas Itālijas azartspēļu tirgū, finanšu rezultātus.

- 23 Ar 2021. gada 26. janvāra lēmumu Tiesas priekšsēdētājs apvienoja šīs lietas rakstveida un mutvārdu procesā, kā arī sprieduma taisīšanai.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pieņemamību

- 24 Rakstveida apsvērumos Eiropas Komisija pauda šaubas par uzdoto jautājumu lietderību pamatlietu atrisināšanai pēc 2015. gada Stabilitātes likuma grozījumiem.
- 25 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka LESD 267. pantā noteiktās sadarbības starp Tiesu un valstu tiesām procedūras ietvaros tikai tā valsts tiesa, kura izskata strīdu un kurai ir jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu, ir tā, kas, ņemot vērā lietas īpatnības, izvērtē gan to, cik lielā mērā prejudiciālais nolēmums ir vajadzīgs, lai šī tiesa varētu taisīt spriedumu, gan to, cik atbilstīgi ir Tiesai uzdotie jautājumi. Tādēļ, ja uzdotie jautājumi attiecas uz Savienības tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir jālemj. Tiesa var atteikties lemt par valsts tiesas uzdotu prejudiciālu jautājumu tikai tad, ja ir acīmredzams, ka lūgtajai Savienības tiesību interpretācijai nav nekāda sakara ar pamatlietas faktisko situāciju vai priekšmetu, ja problēma ir hipotētiska vai arī ja Tiesas rīcībā nav vajadzīgās informācijas par faktiskajiem vai tiesiskajiem apstākļiem, lai varētu sniegt noderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem (spriedums, 2021. gada 23. novembris, IS (Rikojuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu prettiesiskums), C-564/19, EU:C:2021:949, 60. un 61. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).
- 26 Šajā gadījumā ir jānorāda, ka prejudiciālajos jautājumos minētais 2015. gada Stabilitātes likuma 1. panta 649. punkts, lai arī tas tika atcelts 2016. gadā un šī iemesla dēļ ir piemērojams tikai attiecībā uz 2015. gadu – kā izriet no tā versijas, kas ar atpakaļejošu spēku tika interpretēta ar 2016. gada Stabilitātes likuma 1. panta 920. un 921. punktu, – ir 2015. gada nodevas pamatā. Turklāt gadījumā, ja tiek atzīts, ka šī tiesību norma apdraud LESD 49. un 56. pantā garantētās brīvības, iesniedzējtiesai var būt pamats konstatēt, ka šī nodeva ir nelikumīga. Tātad tas nav acīmredzami, ka lūgtajai Savienības tiesību interpretācijai nebūtu sakara ar pamatlietu faktiskajiem apstākļiem vai priekšmetu vai ka problēma būtu hipotētiska.
- 27 Savukārt Itālijas valdība apšaubīja pirmā uzdotā jautājuma pieņemamību, apgalvojot, ka iesniedzējtiesa, pārkāpjot Tiesas Reglamenta 94. pantu, nav izklāstījusi iemeslus, kuru dēļ komisijas maksas un atlīdzības samazināšana varētu būt pretrunā LESD 49. un 56. pantam, jo tā tika veikta tikai attiecībā uz tādu azartspēļu operatoriem, kurās tiek izmantoti spēļu automāti, nevis attiecībā uz citiem azartspēļu nozares operatoriem Itālijā, kā arī nav iesniegusi šajā ziņā dažādu kategoriju uzņēmēju salīdzinošo analīzi, lai varētu novērtēt izvirzīto atšķirīgo attieksmi.
- 28 Šajā ziņā jāatgādina, kā tas izriet no Reglamenta 94. panta a) un c) punkta, ka lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu tostarp ir jāietver “strīda priekšmeta, kā arī faktu, kuriem ir nozīme un kurus ir konstatējusi iesniedzējtiesa, kopsavilkum[s] vai vismaz to faktu izklāst[s], uz kuriem balstīti jautājumi”, kā arī “to iemeslu izklāst[s], kas likuši iesniedzējtiesai šaubīties par noteiktu Savienības tiesību normu interpretāciju vai spēkā esamību, kā arī saikn[e], ko tā konstatējusi starp šīm tiesību normām un pamatlietai piemērojamajiem valsts tiesību aktiem”.

- 29 Tomēr, ņemot vērā sadarbības garu, kas valda attiecībās starp valsts tiesām un Tiesu prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā, tas, ka nepastāv daži iesniedzējtiesas sākotnējie konstatējumi, obligāti neizraisa lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu vai kāda no šajā lūgumā ietvertā jautājuma nepieņemamību, ja Tiesa, ņemot vērā no lietas materiāliem izrietošo informāciju, uzskata, ka tā var sniegt lietderīgu atbildi iesniedzējtiesai (šajā ziņā skat. spriedumu, 2020. gada 1. oktobris, *Elme Messer Metalurgs*, C-743/18, EU:C:2020:767, 42. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 30 Šajā gadījumā, lai gan, protams, bija vēlams, lai iesniedzējtiesa detalizētāk izklāstītu iemeslus, kas tai likuši uzskatīt, ka šajā gadījumā varētu būt pārkāptas Savienības tiesību normas, uz kurām attiecas tās pirmais jautājums, no lūgumos sniegt prejudiciālu nolēmumu ietvertās informācijas izriet, ka 2015. gada nodeva attiecās tikai uz azartspēļu, kurās tiek izmantoti spēļu automāti pārvaldības koncesiju turētājiem, bet ne uz citiem azartspēļu nozares dalībniekiem, piemēram, tiešsaistes spēļu organizatoriem. Tādējādi ne tas, ka iesniedzējtiesa nav precīzi identificējusi un aprakstījusi dažādus citu kategoriju azartspēļu nozares uzņēmējus, nedz tas, ka šī pati tiesa nav sniegusi sīkākus paskaidrojumus par to, cik lielā mērā šādam ierobežojumam, kas ietekmē minētās nodevas piemērošanas jomu, var būt nozīme, lai noteiktu, vai šajā gadījumā ir konstatējams LESD 49. un 56. panta noteikumu pārkāpums, nav šķērslis nedz tam, lai pietiekami saprastu kontekstu, kādā ietilpst lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu, un saikni, kāda var pastāvēt starp minētajiem Savienības noteikumiem un tiesisko regulējumu pamatlietā, nedz tam, lai Tiesa varētu sniegt iesniedzējtiesai konkrētas minimālās norādes, kuras tai varētu palīdzēt šo noteikumu piemērošanā, kas tai attiecīgajā gadījumā varētu tikt lūgts tādu lietu kontekstā kā tās, kas iesniegtas izskatīšanai pamatlietā.
- 31 No tā izriet, ka *Consiglio di Stato* (Valsts padome) uzdotie prejudiciālie jautājumi ir pieņemami.

Par lietas būtību

Par pirmo jautājumu

- 32 Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai LESD 49. un 56. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā tāda valsts tiesību norma, kura ietverta 2015. gada Stabilitātes likuma 1. panta 649. punktā un kurā vienīgi ar publiskā finansējuma uzlabošanu saistītu iemeslu dēļ ir paredzēta nodeva, kuras rezultātā tiek samazināta atlīdzība ierobežotas kategorijas azartspēļu nozares uzņēmējiem, proti, koncesionāriem, kas atbildīgi par tādu azartspēļu pārvaldību, kurās tiek izmantoti spēļu automāti.
- 33 Jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru par brīvības veikt uzņēmējdarbību un/vai pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumiem jāuzskata visi pasākumi, kas aizliedz, traucē vai padara mazāk pievilcīgu LESD 49. un 56. pantā garantēto brīvību īstenošanu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 20. decembris, *Global Starnet*, C-322/16, EU:C:2017:985, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 34 Šajā gadījumā no iesniedzējtiesas sniegtajām norādēm izriet, ka ar 2015. gada Stabilitātes likuma 1. panta 649. punktu Itālijas Republika azartspēļu, kurās tiek izmantoti spēļu automāti, nozares koncesionāriem 2015. gadā – piemērojot 2015. gada nodevu – noteica komisijas maksas, ko tie saņem atbilstoši koncesiju līgumiem, kopēju samazinājumu 500 miljonu euro apmērā, proti, samazinājumu, kas starp tiem tiek sadalīts proporcionāli katra kontrolē esošajiem spēļu automātiem 2014. gada 31. decembrī un ko pēc tam katrs koncesionārs sadalīja savstarpēji ar saviem apakšlīguma slēdzējiem proporcionāli katra dalībai komisijas maksas izmaksāšanā.

- 35 Turklāt it īpaši no šī sprieduma 22. punktā ietvertajiem precizējumiem izriet, ka to koncesionāru vidū, kurus skāra 2015. gada nodeva, ir Itālijas sabiedrības, kuras atrodas citās dalībvalstīs reģistrētu sabiedrību kontrolē.
- 36 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka brīvība veikt uzņēmējdarbību, kas ar LESD 49. pantu ir piešķirta dalībvalstu pilsoņiem un kas ietver arī viņu tiesības sākt un izvērst darbības kā pašnodarbinātām personām, kā arī dibināt un vadīt uzņēmumus ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādus saviem pilsoņiem paredz tās dalībvalsts tiesību akti, kurā notiek šī uzņēmējdarbība, saskaņā ar LESD 54. pantu attiecībā uz sabiedrībām, kas izveidotas atbilstoši dalībvalsts tiesību aktiem un kuru juridiskā adrese, galvenā vadība vai galvenā uzņēmējdarbības vieta ir Savienībā, ietver tiesības veikt savu darbību attiecīgajā dalībvalstī ar meitasuzņēmuma, filiāles vai uzņēmuma pārstāvniecības starpniecību (spriedums, 2016. gada 21. decembris, *AGET Iraklis*, C-201/15, EU:C:2016:972, 45. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 37 Brīvība veikt uzņēmējdarbību aptver tostarp arī situāciju, kurā vienā dalībvalstī reģistrēta sabiedrība izveido meitasuzņēmumu citā dalībvalstī. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tas tāpat ir gadījumā, kad šāda sabiedrība vai dalībvalsts pilsonis iegūst īpašumā citā dalībvalstī reģistrētas sabiedrības kapitāldaļas, kas tam ļauj īstenot zināmu ietekmi uz šīs sabiedrības lēmumiem un noteikt tās darbību (spriedums, 2016. gada 21. decembris, *AGET Iraklis*, C-201/15, EU:C:2016:972, 46. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 38 Turpretī, tā kā Tiesas rīcībā esošās norādes tai neļauj pietiekami precīzi noteikt, kādā mērā arī uz LESD 56. pantu varētu attiekties situācijas pamatlietā, šajā gadījumā ir jādod priekšroka iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu izvērtēšanai tikai no LESD 49. panta viedokļa.
- 39 Itālijas valdība apstrīd, ka 2015. gada nodeva varētu būt šajā tiesību normā garantētās brīvības ierobežojums, jo tās summa esot pārāk niecīga, lai tai būtu šādas sekas.
- 40 Jāatgādina, ka pat neliels vai nenozīmīgs pamatbrīvības ierobežojums LESD principā ir aizliegts (spriedums, 2014. gada 3. decembris, *De Clercq u.c.*, C-315/13, EU:C:2014:2408, 61. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 41 Ņemot to vērā, jānorāda, ka 2015. gada nodevai ir nodokļu pasākuma raksturs, kā to savos apsvērumos it īpaši ir uzsvērusi Itālijas valdība un kā tas izriet no 2014. gada 11. marta Likuma Nr. 23 14. panta 1. punktā ietvertā jēdziena “nodokļu maksājumi, kas skar azartspēles”.
- 42 Šajā ziņā ir svarīgi vispirms atgādināt, ka, lai gan tiešie nodokļi ietilpst dalībvalstu kompetencē, no pastāvīgās judikatūras izriet, ka dalībvalstīm tā tomēr ir jāīsteno, ievērojot Savienības tiesības un it īpaši LESD garantētās pamatbrīvības (spriedums, 2015. gada 11. jūnijs, *Berlington Hungary u.c.*, C-98/14, EU:C:2015:386, 34. punkts).
- 43 Šādā kontekstā Tiesa tomēr ir nospriedusi, ka, tā kā Savienības līmenī nav veikta saskaņošana, no paralēlas dažādu dalībvalstu nodokļu kompetences īstenošanas izrietošās nelabvēlīgās sekas, ja vien šāda īstenošana nav diskriminējoša, nav aprites brīvību ierobežojums (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2016. gada 26. maijs, *NN (L) International*, C-48/15, EU:C:2016:356, 47. punkts, un 2021. gada 9. septembris, *Real Vida Seguros*, C-449/20, EU:C:2021:721, 38. punkts). Tiesa tostarp ir nospriedusi, ka LESD 56. pants neattiecas uz pasākumiem, kas tikai rada papildu izdevumus attiecīgā pakalpojuma sniegšanai un kas vienādi ietekmē pakalpojumu sniegšanu starp dalībvalstīm un vienas dalībvalsts iekšienē (spriedums, 2015. gada 11. jūnijs, *Berlington Hungary u.c.*, C-98/14, EU:C:2015:386, 36. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra). Tāpat LESD

49. pants neattiecas uz tiem pasākumiem, kuru vienīgās sekas ir radīt papildu izmaksas attiecīgajam pakalpojumam un kuri to ietekmē analogiski atkarībā no tā, vai tas ir pilnībā iekšējs vai to veic uzņēmējs, kurš atrodas citā dalībvalstī reģistrētas sabiedrības kontrolē.
44. No Tiesas rīcībā esošajiem materiāliem šajās lietās neizriet ne tas, ka – tomēr tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai – 2015. gada nodeva būtu radījusi diskrimināciju starp tādu azartspēļu koncesionāriem, kurās tiek izmantoti spēļu automāti, paredzot mazāk labvēlīgu attieksmi pret pārrobežu situācijām salīdzinājumā ar iekšējām situācijām, nedz arī tas, cik lielā mērā minētā nodeva, paredzot pret iekšējām situācijām labvēlīgāku attieksmi salīdzinājumā ar pārrobežu situācijām, būtu varējusi izraisīt atgriezenisku diskrimināciju, pieņemot, ka šāda diskriminācija valsts tiesībās ir aizliegta.
45. Nav arī skaidrs, bet arī tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai, ka šīs pašas nodevas rezultātā varētu tikt radīts šķērslis tam, ka esošie koncesionāri rentabli izmanto azartspēļu automātus, tādējādi dodot priekšroku citām azartspēļu nozarēm, it īpaši tiešsaistes spēļu nozarei, ne arī tas, kā šādā gadījumā pārrobežu situācijas tiktu diskriminētas salīdzinājumā ar iekšējām situācijām (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 11. jūnijs, *Berlington Hungary* u.c., C-98/14, EU:C:2015:386, 39.–41. punkts).
46. Šajā kontekstā valsts tiesai ir jānosaka – gan tādu azartspēļu nozarē, kurās tiek izmantoti spēļu automāti, gan arī starp šo nozari un citām azartspēļu nozarēm –, vai Itālijas Republika, piemērojot 2015. gada nodevu, kas noteikta tādu azartspēļu operatoriem, kurās tiek izmantoti spēļu automāti, ir radījusi diskriminējošu attieksmi pret pārrobežu situācijām salīdzinājumā ar iekšējām situācijām, ņemot vērā LESD 49. pantā garantēto brīvību.
47. Tikai šāda minētās brīvības ierobežojuma konstatējuma gadījumā rodas jautājums par iespējamu šī ierobežojuma pamatojumu.
48. Attiecībā uz šādu pamatojumu ir jāatgādina, ka azartspēļu tiesiskais regulējums ir viena no jomām, kurā dalībvalstu vidū pastāv būtiskas atšķirības morāles, reliģijas un kultūras aspektos. Tā kā šis jautājums Savienības līmenī nav saskaņots, dalībvalstīm ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz patērētāju un sabiedriskās kārtības aizsardzības līmeņa izvēli, kādu tās uzskata par vispiemērotāko (skat. spriedumu, 2017. gada 20. decembris, *Global Starnet*, C-322/16, EU:C:2017:985, 39. punkts un tajā minētā judikatūra).
49. Tādēļ dalībvalstis var brīvi noteikt savas politikas mērķus azartspēļu jomā un vajadzības gadījumā precīzi definēt nepieciešamo aizsardzības līmeni. Tomēr dalībvalstu noteiktajiem ierobežojumiem jāatbilst nosacījumiem, kas izriet no Tiesas judikatūras attiecībā tostarp uz to pamatojumu ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem un to samērīgumu (skat. spriedumu, 2017. gada 20. decembris, *Global Starnet*, C-322/16, EU:C:2017:985, 40. punkts un tajā minētā judikatūra). Ciktāl tās ir izpildījušas pēdējo minēto prasību, ierobežojumus azartspēļu darbībai var pamatot tādi primāri vispārējo interešu apsvērumi kā patērētāju aizsardzība un krāpšanas un pilsoņu pamudināšanas uz pārmērīgiem izdevumiem saistībā ar spēlēm novēršana (spriedums, 2015. gada 22. janvāris, *Stanley International Betting* un *Stanleybet Malta*, C-463/13, EU:C:2015:25, 48. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
50. Šajā gadījumā saskaņā ar 2014. gada 11. marta likuma Nr. 23 14. panta 1. punktu Itālijas valdība ir pilnvarota "īstenot spēkā esošo azartspēļu tiesību aktu reorganizāciju, pārkārtojot visus spēkā esošos noteikumus azartspēļu noteikumu kodeksa veidā, neskarot uz koncesiju un atļauju sistēmu balstītu organizatorisko modeli, ciktāl tas ir vajadzīgs, lai nodrošinātu tiesiskās palāvības

aizsardzību, valsts drošību un sabiedrisko kārtību, lai saskaņotu Valsts kases un vietējās intereses, kā arī vispārējās intereses sabiedrības veselības aizsardzības jomā, lai novērstu noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju un lai nodrošinātu regulāru azartspēļu nodokļu nomaksu”.

- 51 Šī paša likuma 14. panta 2. punktā ir noteikts, ka šī reorganizācija ir jāveic, ievērojot noteiktus principus un pamatnostādnes, kas saskaņā ar šīs tiesību normas g) apakšpunktu tostarp ietvēra “koncesionāriem un citiem uzņēmējiem maksājamās atlīdzības un komisijas maksas pārskatīšanu atbilstoši progresīvās likmes kritērijam, kas saistīts ar likmju iekasēšanas apjomu”.
- 52 Tomēr 2015. gada Stabilitātes likuma 1. panta 649. punktā ir noteikts, ka iemaksa, kas tiek prasīta koncesionāriem 2015. gada nodevas veidā, ir noteikta, “lai sniegtu ieguldījumu valsts finanšu uzlabošanas mērķa sasniegšanā un līdz brīdim, kad tiks būtiski pārkārtotas atlīdzības un komisijas maksas koncesionāriem un citiem nozares uzņēmumiem, kuri darbojas likmju pieņemšanas tīklā valsts vārdā saskaņā ar 2014. gada 11. marta likuma Nr. 23 14. panta 2. punkta g) apakšpunktu”.
- 53 Tādējādi šķiet, ka no 2015. gada Stabilitātes likuma 1. panta 649. punkta teksta izriet, ka, ieviešot 2015. gada nodevu, Itālijas likumdevējs vairs neatsaucās uz tādu primāru vispārējo interešu apsvērumu kā patērētāju aizsardzība un krāpšanas un spēļu atkarības novēršana, jo šīs tiesību normas mērķis bija vienīgi valsts finanšu uzlabošana.
- 54 Apstākļi, ka azartspēļu darbību ierobežojums pakārtoti nāk par labu attiecīgās dalībvalsts budžetam, neliedz šim ierobežojumam būt pamatotam, ciktāl tā mērķi patiešām ir saistīti ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem (šajā ziņā skat. spriedumus, 1999. gada 21. oktobris, *Zenatti*, C-67/98, EU:C:1999:514, 36. punkts, kā arī 2003. gada 6. novembris, *Gambelli* u.c., C-243/01, EU:C:2003:597, 62. punkts), un par to ir jāpārlicinās valsts tiesai, savukārt ar mērķi palielināt valsts kases ieņēmumus pašu par sevi nevar pamatot pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumu (spriedums, 2015. gada 11. jūnijs, *Berlington Hungary* u.c., C-98/14, EU:C:2015:386, 60. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 55 No tā izriet, ka, tā kā pastāv LESD 49. pantā garantētās brīvības ierobežojums 2015. gada nodevas uzlikšanas dēļ, tas nav pamatots.
- 56 Tomēr konkrēti tiesas sēdē Itālijas valdība norādīja, ka 2015. gada nodevas iekasēšanas mērķis, saistībā ar šo nodevu samazinot uzņēmēju ieņēmumus, esot bijis vērstis arī uz mērķi novērst tādu noziedzīgu organizāciju infiltrāciju, kuras darbojas salīdzinoši īpaši ienesīgajā tādu azartspēļu nozarē, kurās tiek izmantoti spēļu automāti. Ņemot vērā nepārtraukto izaugsmi, kāda ir bijusi minētajai azartspēļu nozarei, un noteiktas tās raksturīgās īpašības, šīs nodevas mērķis esot bijis arī aizsargāt spēlētāju veselību no azartspēļu ietekmes.
- 57 Ja iesniedzējtiesa pārbaudē, kas tai ir jāveic, konstatētu, ka 2015. gada nodevai, neraugoties uz 52. punktā atgādinātā 2015. gada Stabilitātes likuma 1. panta 649. punkta formulējumu, patiešām ir galvenokārt primāri vispārējo interešu apsvērumi, tai būtu jānosaka, vai ar šo nodevu uzliktais samazinājums atbilst nosacījumiem, kas izriet no Tiesas judikatūras attiecībā uz tā samērīgumu, proti, vai tas ir piemērots, lai nodrošinātu izvirzīto mērķu sasniegšanu, un nepārsniedz to, kas nepieciešams šī mērķa sasniegšanai. Turklāt šajā kontekstā jāatgādina, ka valsts tiesiskais regulējums var nodrošināt izvirzīto mērķu sasniegšanu vienīgi tad, ja tas patiešām atbilst rūpēm tos sasniegt saskaņīgā un sistemātiskā veidā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 11. jūnijs, *Berlington Hungary* u.c., C-98/14, EU:C:2015:386, 64. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

58 Šādos apstākļos uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka LESD 49. pants ir jāinterpretē tādējādi: ja tiek pierādīts, ka valsts tiesību akts – ar ko uzliek nodevu, kuras rezultātā tiek samazināta atlīdzība koncesionāriem, kas atbildīgi par tādu azartspēļu pārvaldību, kurās tiek izmantoti spēļu automāti, – rada šajā LESD tiesību normā garantētās brīvības ierobežojumu, minētais pants nepieļauj to, ka šāds ierobežojums var tikt pamatots, ņemot vērā vienīgi tos mērķus, kas balstīti uz apsvērumiem saistībā ar publisko finanšu uzlabošanu.

Par otro jautājumu

59 Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai tiesiskās paļāvības aizsardzības princips ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tāda valsts tiesību norma kā 2015. gada Stabilitātes likuma 1. panta 649. punkts, ar kuru koncesijas līguma starp sabiedrību un attiecīgās dalībvalsts administrāciju spēkā esamības laikā tiek samazināta minētajā līgumā paredzētā komisijas maksa.

60 Vispirms un attiecībā uz minētā principa piemērojamību ir jāatgādina, ka, ja dalībvalsts atsaucas uz primāriem vispārējo interešu apsvērumiem, lai pamatotu tiesisko regulējumu, kas var radīt šķēršļus LESD garantētās brīvības īstenošanai, šis pamatojums ir jāinterpretē, ņemot vērā arī Savienības tiesību vispārējos principus un it īpaši vispārējo tiesiskās paļāvības aizsardzības principu. Tādējādi attiecīgajam valsts tiesiskajam regulējumam paredzētos izņēmumus var piemērot tikai tad, ja tas atbilst minētajam principam (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 11. jūnijs, *Berlington Hungary u.c.*, C-98/14, EU:C:2015:386, 74. un 75. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

61 No tā izriet – pieņemot, ka iesniedzējtiesa secinātu, ka 2015. gada nodeva rada LESD 49. pantā garantētās brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojumu un ka tādēļ tā apņemas baudīt šīs nodevas samērīgumu atbilstoši šī sprieduma 57. punktā atgādinātajai judikatūrai, minētajai tiesai šajā kontekstā ir jāņem vērā arī prasības, kas izriet no tiesiskās paļāvības aizsardzības principa.

62 Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru ikviens saimnieciskās darbības subjekts, kuram kāda valsts iestāde ir devusi pamatotas cerības, var atsaukties uz tiesiskās paļāvības aizsardzības principu. Tomēr, ja piesardzīgs un saprātīgs saimnieciskās darbības subjekts var paredzēt, ka tiks pieņemts pasākums, kas varētu ietekmēt tā intereses, pēc šā pasākuma pieņemšanas tas uz šo principu nevar atsaukties. Turklāt saimnieciskās darbības subjekti nevar tiesiski paļauties uz to, ka pastāvošā situācija saglabāsies, jo tā var mainīties, valsts iestādēm izmantojot savu rīcības brīvību (spriedumi, 2021. gada 15. aprīlis, *Federazione nazionale delle imprese elettrotecniche ed elettroniche (Anie) u.c.*, C-798/18 un C-799/18, EU:C:2021:280, 42. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

63 Savukārt saskaņā ar minēto principu šādi uzņēmēji vajadzības gadījumā var apstrīdēt šādu grozījumu piemērošanas noteikumus (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 11. jūnijs, *Berlington Hungary u.c.*, C-98/14, EU:C:2015:386, 78. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

64 Šajā ziņā Tiesa, piemēram, jau ir norādījusi, ka saimnieciskās darbības subjekta, kas veicis dārgus ieguldījumus, lai izpildītu likumdevēja iepriekš izveidoto režīmu, intereses var būtiski ietekmēt šī režīma priekšlaicīga atcelšana it īpaši tad, ja tā tiek veikta pēkšņi un neparedzami, nedodot tam vajadzīgo laiku, lai pielāgotos jaunajai tiesiskajai situācijai (spriedums, 2015. gada 11. jūnijs, *Berlington Hungary u.c.*, C-98/14, EU:C:2015:386, 87. punkts).

- 65 Iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai valsts tiesiskais regulējums atbilst tiesiskās paļāvības aizsardzības principam, jo Tiesas, kas lemj atbilstoši LESD 267. pantam, kompetencē ir tikai sniegt šai tiesai visu attiecīgo Savienības tiesību normu interpretāciju, kas var ļaut tai novērtēt šo atbilstību. Iesniedzējtiesa šajā nolūkā var ņemt vērā visus apstākļus, kas izriet it īpaši no attiecīgā tiesiskā regulējuma formulējuma, mērķa un struktūras (spriedums, 2021. gada 15. aprīlis, *Federazione nazionale delle imprese elettrotecniche ed elettroniche (Anie)* u.c., C-798/18 un C-799/18, EU:C:2021:280, 43. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 66 Šajā ziņā jānorāda, ka šī sprieduma 7. punktā minētā uzaicinājuma iesniegt piedāvājumu II 1.5. punktā ir noteikts, ka “koncesionāram ir tiesības saņemt komisijas maksu, kas atbilst starpībai starp summu, kas gūta no likmju iekasēšanas, un [...] summām [, kas paredzētas kā vienreizējs maksājums Valsts kases labā, koncesijas maksa un drošības naudas iemaksa procentuāli iekasētajām likmēm], no vienas puses, un izmaksājamajiem laimestiem, kas aprēķināti, pamatojoties uz spēkā esošajā tiesiskajā regulējumā paredzētajiem minimālajiem ierobežojumiem, un daļu, kas maksājama trešām personām, kuras ir atbildīgas par likmju iekasēšanu, no otras puses.”
- 67 Lai gan koncesionāriem nevar būt tiesiskā paļāvība, ka dažādu nodevu un maksājumu, kas minēti uzaicinājuma iesniegt piedāvājumu II 1.5. punktā, summa, kas tiek atskaitīta no tās summas, kura gūta no likmju iekasēšanas, laika gaitā nemainīsies, no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem tomēr izriet, ka minētajā uzaicinājumā iesniegt piedāvājumus nav nevienas normas, kas attiektos uz iespēju uzlikt nodevu vienīgi ekonomisku un ar nodokļiem saistītu iemeslu dēļ, bet tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.
- 68 Attiecībā uz 2014. gada 11. marta Likumu Nr. 23, saistībā ar kuru Itālijas valdība apgalvo, ka tajā esot plaši paziņots par 2015. gada nodevu, ir jānorāda, ka nešķiet, ka šī nodeva tika noteikta saistībā ar koncesionāru atalgojuma reorganizāciju, ko Itālijas valdība tika pilnvarota veikt ar šo līgumu. Kā skaidri izriet no 2015. gada Stabilitātes likuma 1. panta 649. punkta, šī nodeva tika ieviesta, “gaidot” šo reorganizāciju, tātad pirms tās, nevis tās laikā. Arī no lietas materiāliem izriet, ka šī reorganizācija netika veikta tāpēc, ka beidzās atļaujas periods.
- 69 Saiknes starp 2015. gada nodevu un 2014. gada 11. marta Likumu Nr. 23 neesamību, šķiet, atspoguļoja arī apstākļi, ka atšķirībā no kritērija attiecībā uz “progresivitāti saistībā ar likmju iekasēšanas apjomu”, kas bija jāpiemēro paredzētās reorganizācijas ietvaros, ar 2015. gada Stabilitātes likuma 1. panta 649. punktu stridīgā nodeva tika paredzēta fiksētā līmenī – tātad tas nav saistīts ar likmju iekasēšanas apjomu – un tā tika sadalīta starp koncesionāriem, pamatojoties uz to spēļu automātu skaitu, kuri atrodas katra koncesionāra pārvaldībā, – tātad vēl jo vairāk bez jebkādas saiknes ar katra koncesionāra iekasēto likmju apjomu.
- 70 Visbeidzot, attiecībā uz prasītāju pamatlietā argumentu, saskaņā ar kuru 2015. gada nodevai bija atpakaļejošs spēks, jānorāda, ka šīs 2014. gada 23. decembrī pieņemtās nodevas mērķis bija koncesionāru atlīdzības samazināšana “no 2015. gada” (skat. 2015. gada Stabilitātes likuma 1. panta 649. punktu) un ka maksājumus bija paredzēts veikt no 2015. gada aprīļa līdz oktobrim. Šī iemesla dēļ 2015. gada nodevai nebija atpakaļejoša spēka.
- 71 Tomēr ir taisnība, ka minētās nodevas pieņemšanas dienā tās summa un pienākuma to maksāt sadalīšana proporcionāli to spēļu automātu skaitam, kas katram koncesionāram bija piešķirti 2014. gada 31. decembrī, šķiet, varēja istermiņā un atbilstoši iesniedzējtiesas nolējumā minētajiem apgalvojumiem būtiski ietekmēt šo koncesionāru finansiālās prognozes. Šajā ziņā iesniedzējtiesai vajadzības gadījumā būs precīzi jāizvērtē, cik lielā mērā šāda pagaidu nodeva var

ietekmēt koncesionāru ieguldījumu rentabilitāti, kā arī, vai un kādā mērā minētie koncesionāri, ņemot vērā šīs nodevas pēkšņo un neparedzamo raksturu attiecīgajā gadījumā, ir zaudējuši laiku, kas nepieciešams, lai tie varētu pielāgoties šai jaunajai situācijai.

- 72 Šādos apstākļos uz otro jautājumu ir jāatbild: ciktāl LESD 49. pants ir piemērojams šāda valsts pasākuma gadījumā, tiesiskās paļāvības aizsardzības princips ir jāinterpretē tādējādi, ka tam principā nav pretrunā tāds valsts tiesību akts, ar kuru koncesijas līgumu, kas noslēgti starp sabiedrībām un attiecīgās dalībvalsts administrāciju, spēkā esamības laikā uz laiku tiek samazināta minētajos līgumos paredzētā atlīdzība koncesionāriem, ja vien, ņemot vērā šī samazinājuma ietekmes apjomu uz koncesionāru ieguldījumu rentabilitāti un šī pasākuma iespējamo pēkšņo un neparedzamo raksturu, nav redzams, ka koncesionāram nebija laika, kas nepieciešams, lai pielāgotos šai jaunajai situācijai.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 73 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (otrā palāta) nospriež:

- 1) **LESD 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka, ja tiek pierādīts, ka valsts tiesību akts – ar ko uzliek nodevu, kuras rezultātā tiek samazināta atlīdzība koncesionāriem, kas atbildīgi par tādu azartspēļu pārvaldību, kurās tiek izmantoti spēļu automāti, – rada šajā LESD tiesību normā garantētās brīvības ierobežojumu, minētais pants nepieļauj to, ka šāds ierobežojums var tikt pamatots, ņemot vērā vienīgi tos mērķus, kas balstīti uz apsvērumiem saistībā ar publisko finanšu uzlabošanu.**
- 2) **Ciktāl LESD 49. pants ir piemērojams šāda valsts pasākuma gadījumā, tiesiskās paļāvības aizsardzības princips ir jāinterpretē tādējādi, ka tam principā nav pretrunā tāds valsts tiesību akts, ar kuru koncesijas līgumu, kas noslēgti starp sabiedrībām un attiecīgās dalībvalsts administrāciju, spēkā esamības laikā uz laiku tiek samazināta minētajos līgumos paredzētā atlīdzība koncesionāriem, ja vien, ņemot vērā šī samazinājuma ietekmes apjomu uz koncesionāru ieguldījumu rentabilitāti un šī pasākuma iespējamo pēkšņo un neparedzamo raksturu, nav redzams, ka koncesionāram nebija laika, kas nepieciešams, lai pielāgotos šai jaunajai situācijai.**

[Paraksti]